

ДУАГ

ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

БАЙГАЛЬ
ХАМГААЛАХ
САН

Байгаль орчныг хамгаалах сангийн зарцуулалтын байдалд хийсэн
нийцлийн аудитын тайлан

ҮАГ-НАГ/2016/03-НА/

Байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгийг бодитой төлөвлөн, зарцуулалтыг олон
нийтэд мэдээлэх шаардлагатай байна.

Мандалговь
2016 он

АГУУЛГА

Тайланг бэлтгэсэн:	Товчилсон үгс	3
Дундговь аймгийн Аудитын газар	Аудитын зорилт, хамарсан хүрээ, арга зүй Ерөнхий мэдээлэл	4-5 6
Тэргүүлэх аудитор Т.ОЮУНЧИМЭГ	БҮЛЭГ 1. Сангийн үйл ажиллагааг зохицуулж буй эрх зүйн орчин бүрдсэн боловч журмын зарим заалт бодит байдалтай нийцэхгүй байна. 1.1. Сангийн үйл ажиллагааг зохицуулах эрх зүйн орчин бүрдсэн байна.	7
Аудитын менежер Х.НАРАНЦАЦРАЛ	1.2. Сангийн үйл ажиллагааг зохицуулж буй журмын зарим заалт бодит байдалтай нийцэхгүй байна. БҮЛЭГ 2. Сангийн хөрөнгийг төлөвлөх, хуульд заасны дагуу бүрэн бүрдүүлэх ажил хангалтгүй байна.	7
Ахлах шинжээч Д.ИХБАЯР	2.1. Сумдын Засаг дарга нар сангийн хөрөнгийг хуульд заасны дагуу төлөвлөөгүй байна.	8-10
Аудитор Х.ГАРАМ	2.2. Сангийн орлогын төлөвлөгөө батлуулаагүйгээс орлогыг хууль, журамд заасны дагуу төрөл тус бүрээр бүрдүүлэх ажилд санаачлагагүй хандсан байна.	10-14
Аудитын тайлан, дүгнэлттэй холбоотой асуудлаар нэмж тодруулах, асууж лавлах зүйл байвал 70592208 дугаарын утас, 70592439 дугаарын факсаар харилцана уу.	БҮЛЭГ 3. Сангийн хөрөнгийг зөвхөн сумын Засаг даргын шийдвэрээр хяналтгүй зарцуулж байна. 3.1 Зарим сумдын Засаг дарга нар сангийн хөрөнгийг урсгалаар, зориулалтын бус зардалд зарцуулж байна.	15-18
	3.2. Гурвансайхан сум сангийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх ажил үйлчилгээний худалдан авах ажиллагаанд ТБОНӨХБАҮХАТХ-ийг мөрдөөгүй байна.	18
	БҮЛЭГ 4. Дотоод хяналтын мөрөөр авч хэрэгжүүлэх ажлыг эрчимжүүлж, байгаль хамгаалах сангийн зарцуулалтыг олон нийтэд мэдээлэх шаардлагатай байна. 4.1 Сангийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих дотоод хяналтын тогтолцоо бүрдсэн байна.	19
	4.2. Дотоод хяналтын мөрөөр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээг сайтар зохион байгуулаагүй байна.	19-20
ХАЯГ: Сайнцагаан сум 7-р баг, Нутгийн удирдлагын ордон, 209 тоот	4.3. Байгаль хамгаалах сангийн мэдээ тайланг олон нийтэд мэдээлээгүй, шилэн дансны нэгдсэн цахим сайтад тусгай нэр хаяг нээгээгүй байна.	20
	Дүгнэлт	21
	Зөвлөмж	22-23
	Шалгагдагч байгууллагаас ирүүлсэн санал	24
	Аудитын газрын тайлбар	25
2016 оны 10 дугаар сар	Аудитын тайланг баталгаажуулсан тушаал	26-28
	Тайлангийн хавсралтууд	29-35

ТОВЧИЛСОН ҮГС

ЗГ	Засгийн газар
АДБОУС	Аудитын дээд байгууллагын олон Улсын стандарт
ТБОНӨХБАҮХАТХ	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хууль
ҮАГ	Үндэсний Аудитын газар
БОАЖС	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд
ИТХ	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал
БОАЖГ	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар
БОУБ	Байгаль орчны улсын байцаагч
НББ	Нягтлан бодох бүртгэл
НАТО	Нөөц ашигласны төлбөрийн орлого
ТЕЗ	Төсвийн ерөнхийлөн захирагч

АУДИТЫН ЗОРИЛТ, ХАМАРСАН ХҮРЭЭ, АРГА ЗҮЙ

Аудит хийх үндэслэл, бүрэн эрх: Аудитыг Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хорооны “Аудитын сэдэв батлах тухай” 2016 оны 01 дүгээр тогтоол, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторт ҮАГ-ын харьяа Дундговь аймгийн Аудитын газраас 2016 онд нийлүүлэх бүтээгдэхүүн, ажил үйлчилгээний төлөвлөгөөний дагуу Төрийн аудитын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлд тодорхойлсон бүрэн эрхийн хүрээнд хийлээ.

Аудитын зорилт: Байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгөөр Дундговь аймагт хэрэгжүүлсэн төсөл хөтөлбөр, сангийн хөрөнгийн зарцуулалт хууль тогтоомжид нийцсэн эсэхэд аудит хийж, дүгнэлт, санал, зөвлөмж боловсруулан дүнг холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд танилцуулахад аудитын зорилт чиглэгдэв.

Аудитыг дараах дэд зорилтын хүрээнд хийж гүйцэтгэлээ. Үүнд:

- ❖ Хууль эрх зүйн зохицуулалт нь үйл ажиллагааг бүрэн хангаж байгаа эсэх,
- ❖ Сангийн хөрөнгийг хууль журамд заасны дагуу төлөвлөж бүрэн бүрдүүлж байгаа эсэх,
- ❖ Сангийн хөрөнгийг хууль, журамд заасан зориулалтын дагуу зарцуулж, үр дүн гарч байгаа эсэх,
- ❖ Дотоод хяналт үр нөлөөтэй хэрэгжиж байгаа эсэх.

Байгаль хамгаалах сангийн зарцуулалтад хийх нийцлийн аудитын ҮАГ-ын нэгдсэн төлөвлөгөөний асуудлын шинжилгээнд аймаг орон нутгийн онцлогтой холбоотой нэгтгэн бичих шаардлагатай дараах бүлгүүдийн заалтуудыг нэгтгэн тайланг бичлээ. Үүнд:

- 1 дүгээр бүлгийн 1.3 дугаар асуудлыг 1.2 дугаар асуудалтай,
- 3 дугаар бүлгийн 3.3, 3.4 дүгээр асуудлыг 3.2 дугаар асуудалтай нэгтгэлээ.

Аудитын хамарсан хүрээ: Батлагдсан аудитын төлөвлөгөө, хөтөлбөрийн дагуу аймаг, сумын Засаг дарга, аймгийн БОАЖГ, 15 сумын байгаль орчны улсын байцаагч, байгаль орчныг хамгаалах сангийн баримт материалыг хамруулж, 2015, 2016 онд байгаль орчныг хамгаалах санд хуульд заасны дагуу төвлөрүүлсэн орлого болон бусад эх үүсвэрээр бүрдүүлсэн хөрөнгийг хэрхэн зарцуулсан талаарх ажлын тайлан, анхан шатны болон НББ-ийн журнал бусад холбогдох материал, эрх зүйн актуудад тулгуурлан аудитыг гүйцэтгэлээ.

Аудитын арга зүй, горим: Аудитыг гүйцэтгэхдээ АДБОУС 100-400, 4000-4200, нийцлийн аудитын гарын авлага, Төрийн хяналт шалгалтын стандарт, түүнийг хэрэгжүүлэх аргачилсан зөвлөмжийг мөрдөж, аудитын горимын дагуу нотлох зүйл цуглуулан, судалгааны дүнд үндэслэн дүгнэлт, зөвлөмж боловсруулав.

Монгол Улсын Ерөнхий аудиторов баталсан төлөвлөгөө хөтөлбөрийн дагуу аудитын дараах горимуудыг гүйцэтгэлээ. Үүнд:

- Аймаг, сумын байгаль орчны улсын байцаагч болон сангийн үйл ажиллагааг хариуцсан холбогдох албан тушаалтнуудтай ярилцлага хийх, тайлбар тодруулга авах, судалгаа хийх,
- Цуглуулсан мэдээ судалгаанд харьцуулалт, нөхцөл байдлын шинжилгээ хийх,
- Сангийн хөрөнгийн зарцуулалтыг анхан шатны баримттай тулгах.

Аудитад ашигласан хууль, тогтоомж, шалгуур үзүүлэлт: Дараах хууль эрхийн актуудын холбогдох заалтуудыг аудитын шалгуур үзүүлэлтийн эх сурвалж болгон ашиглааа. Үүнийг:

- Монгол Улсын Үндсэн хууль,
- Төсвийн тухай хууль,
- Төрийн аудитын тухай хууль,
- Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хууль,
- Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль,
- Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хууль,
- Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хууль,
- Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль,
- Холбогдох бусад хууль тогтоомж, эрхийн акт, стандарт.

Аудитын хугацаа, агаарын үсэг: Аудитыг 2016 оны 09 дүгээр сарын 03-ны өдрөөс эхлэн 10 дугаар сарын 03-ны өдөр хүртэл хугацаанд тэргүүлэх аудитор Т.Оюунчимэг хянан удирдаж, аудитын менежер Х.Наранцацрал үе шатны чанарын хяналтыг хэрэгжүүлж, нийцлийн аудитын багийн ахлах шинжээч Д.Ихбаяр, аудитор Х.Гарам нар гүйцэтгэлээ.

Аудитын дүн:

Аудитаар нийт 98,009.0 мянган төгрөгийн зөрчил илрүүлж, зөрчлийг арилгуулахаар холбогдох албан тушаалтнуудад хугацаатай албан шаардлага өгч, зөвлөмжийг тайлангаар хүргүүлээ.

ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ:

Аймгийн Байгаль хамгаалах сангийн дансыг 2014 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болгон 2015 оны 01 сараас Сангийн сайдын 2015 оны “Төсвийн ангилал шинэчлэн батлах тухай” 07 тоот тушаалаар БОАЖГ-ын үндсэн дансанд байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээх зардал болгон өөрчилсөн байна.

Дундговь аймагт 15 суманд байгаль хамгаалах сангийн данстай бөгөөд уг сангийн дансанд Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хууль, Байгалын нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийг үндэслэн Засгийн газрын 2014 оны 43 дугаар тогтоолоор баталсан “Байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогын хэсгийг бүрдүүлэх зарцуулах, тайлагнах журам”-ын дагуу орлого бүрдүүлж, зарцуулж, тайлагнаж байна.

Сангийн зорилго нь байгалийн төлөв байдлын өөрчлөлтийг судлан тогтоох, байгаль орчныг хамгаалах, түүний баялгийг зүй зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, байгаль орчинд үзүүлэх хорт нөлөөллийг багасгах дэвшилтэт технологи нэвтрүүлэх, байгаль орчныг хамгаалахтай холбогдсон хууль тогтоомжийг сурталчлах, хэрэгжилтэд нь хяналт тавих үйл ажиллагаанд иргэд, аж ахуй нэгж, байгууллагуудын оролцоог нэмэгдүүлэн иргэдэд экологийн боловсрол олгох чиглэлээр сангийн хөрөнгийг оновчтой үр ашигтай зарцуулахад оршино.

2015 онд Байгаль хамгаалах сан оны эхэнд 168,413.9 мянган төгрөгийг үлдэгдэлтэй, байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлого болон бусад эх үүсвэрээс 356,194.7 мянган төгрөг төвлөрүүлж, гүйцэтгэлээр 294,652.6 мянган төгрөгийг байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх зардалд зарцуулж, оны эцэст 229,956.1 мянган төгрөгийн үлдэгдэлтэй тайлагнасан байна. (Хавсралт №3)

2016 оны эхний хагас жилийн байдлаар оны эхэнд 229,956.1 мянган төгрөгийн үлдэгдэлтэй, байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлого болон бусад эх үүсвэрээс 71,520.0 мянган төгрөг төвлөрүүлж, гүйцэтгэлээр 120,786.4 мянган төгрөгийг байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх зардалд зарцуулж, оны эцэст 180,689.2 мянган төгрөгийн үлдэгдэлтэй байна. (Хавсралт №4)

Бүлэг 1. Сангийн үйл ажиллагааг зохицуулж буй эрх зүйн орчин бүрдсэн боловч хууль, журмын зарим заалт бодит байдалтай нийцэхгүй байна.

1.1. Сангийн үйл ажиллагааг зохицуулах эрх зүйн орчин бүрдсэн байна.

Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйл, Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 17 дугаар зүйлд зааснаар аймаг, сумын ИТХ, Засаг дарга байгаль орчныг нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах хөрөнгийн эх үүсвэрийг бүрдүүлж, зарцуулахаар заасан байна.

Мөн Байгалын нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 13.1, 13.4., Засгийн газрын 2014 оны 43 дугаар тогтоолоор баталсан “Байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогын хэсгийг бүрдүүлэх зарцуулах, тайлагнах журам”-ын 2.1, 3.1 -д заасны дагуу сангийн орлогыг бүрдүүлж, зарцуулж, тайлагнахаар эрх зүйн орчинг бүрдүүлж өгсөн байна.

1.2. Сангийн үйл ажиллагааг зохицуулж буй журмын зарим заалт бодит байдалтай нийцэхгүй байна.

ЗГ-ын 2014 оны 43 дугаар тогтоолоор баталсан “Байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогын хэсгийг бүрдүүлэх зарцуулах, тайлагнах журам”-ийн 3¹ дугаар заалт, 3.1-3.4 аадыг сэдвээр нь тухайн нөөцөөс орсон орлогыг тухайн төрөлд нь эргүүлэн зарцуулахаар тусгаж өгсөн байна.

Энэ нь ан, амьтны нөөц ашигласны төлбөр, усны нөөц ашигласны төлбөрөөс өөр байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогын эх үүсвэргүй говийн бүсэд оршдог манай аймагт хэрэгжихгүй байна.

Үйлдвэрлэлийн зориулалтаар ашиглах ой, ургамлын нөөц судлагдаагүй тус аймгийн хувьд ган зуд тохиох, элсний нүүдэл, цөлжилт ихээр явагддаг онцлогтой учраас ойн зурвас байгуулах, ой мод тарих, төгөл байгуулах, ойн анги нөхөрлөлийг дэмжих ажил Монгол Улсын ерөнхийлөгчийн зарлиг² болон “Нэг сая мод ургуулах хөдөлгөөн”³-д өгөгдөж, жил бүр хийгдэж байдаг.

Энэ нь Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хууль болон 2014 оны 43 дугаар тогтоолоор батлагдсан журмын зарим заалттай нийцэхгүй байгаа юм.

Иймд дээрх журмын 3.1-3.4-т тухайн нөөцөөс орсон орлогыг тухайн төрөл, зүйлд нь эргүүлэн зарцуулахаар заасныг бүс нутгийн онцлогт тохируулан тухайн орлогын төрлүүдэд гүйлгэж зарцуулах боломжтой байхаар өөрчлөх шаардлагатай байгаа талаар Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн хэрэгжилтэд хийсэн нийцлийн аудитын тайланд Засгийн газарт уламжлуулахаар Үндэсний Аудитын газарт саналаар хүргүүлсэн болно.

¹Орлого, өмчийн хөрөнгийн тухай хууль

² Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2010 оны 63 дугаар “Мод тарих үндэсний өдөр зарлах тухай” зарлиг

³Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2013 оны 178 дугаар “Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай” зарлигийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах зорилгоор Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайдын “2015 оны А/146 тоот “Нэг сая мод ургуулах хөдөлгөөн”ийг улс орон даяар зохион байгуулах тушаал.

Бүлэг 2. Сангийн хөрөнгийг төлөвлөх, хуульд заасны дагуу бүрэн бүрдүүлэх ажил хангалтгүй байна.

2.1. Сумдын Засаг дарга нар сангийн хөрөнгийг хууль, журамд заасны дагуу төлөвлөөгүй байна.

Байгаль хамгаалах сангийн орлогын эх үүсвэр нь Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулийн 12.1.1.-д /Тусгай хамгаалалттай газар нутагт байгалийн аялал, жуулчлал эрхлэх эрхийн бичиг олгосны хураамж;/, 12.1.2 –т /Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогоос байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах хөрөнгийн хувь, хэмжээний тухай¹ хуулийн 4.2 дахь хэсэгт заасан мөнгөн хөрөнгө./ заасны дагуу бүрдэхээр заасан байна.

Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 13.1⁴, 13.4⁵, –д байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогоор санхүүжүүлэх, байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээх арга хэмжээний төлөвлөгөөг Засаг даргын өргөн мэдүүлснээр аймаг, нийслэл, сум дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал батлахаар заасан байна.

Мөн ЗГ-ын 2014 оны 43 дугаар тогтоолоор баталсан “Байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогын хэсгийг бүрдүүлэх, зарцуулах тайлагнах журам”-ын 2.1-д аймаг нийслэлийн Засаг дарга нь тухай жилийн байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төсвийн орлогыг Байгалын нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 18.1⁶-д заасан хувь хэмжээний доод хязгаар болон түүнээс дээш хэмжээгээр бүрдүүлэх саналыг тухай шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар батлуулахаар заажээ.

Төлбөрийн орлогоос байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн баялгийг нөхөн сэргээх арга хэмжээнд тухайн төсвийн жилд зарцуулах хувь, хэмжээний доод хязгаарыг хүснэгтээр харуулав. Хүснэгт 2.1

Хүснэгт: 2.1

Байгалийн баялгийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогын төрөл	Байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогын хувь, хэмжээний доод хязгаар /нийт орлогын дүнгээс хувиар/
1. Байгалийн ургамлын нөөц ашигласны төлбөрийн орлого	15 хувь

⁴ Байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогын хэсэгт /цаашид “төлбөрийн орлогын хэсэг” гэх/ төсвийн жилд байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээхэд шаардагдах санхүүгийн эх үүсвэрийг бүрдүүлэх зорилгоор хуваарилсан байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогын тодорхой хувьтай тэнцэх хэмжээний мөнгөн хөрөнгө багтана.

⁵ Энэ хуулийн 13.1-д заасан төлбөрийн орлогоор санхүүжүүлж хэрэгжүүлэх байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээх арга хэмжээний төлөвлөгөөг Засаг даргын өргөн мэдүүлснээр аймаг, нийслэл, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал батална.

⁶ Энэ хуулийн 13.2-т заасан төлбөрийн орлогоос байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн баялгийг нөхөн сэргээх арга хэмжээнд тухайн төсвийн жилд зарцуулах хувь, хэмжээний доод хязгаарыг дараах байдлаар тогтооно:

2. Ан амьтны нөөц ашигласны төлбөрийн орлого	50 хувь
3. Газрын нөөцийн төлбөрийн орлого	15 хувь
4. Ойн нөөц ашигласны төлбөрийн орлого	85 хувь
5. Ус, рашааны нөөц ашигласны төлбөрийн орлого	35 хувь

Манай аймгийн хувьд Эрдэнэдалай сумын Засаг даргаас бусад нь “Байгаль хамгаалах сан”-гийн орлого, зардлыг төлөвлөхгүй, тухайн шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар батлуулалгүй зарцуулж байна.

Энэ нь сумдын Засаг дарга, ажил хариуцсан албан тушаалтнуудын хууль эрх зүйн мэдлэг дутмаг, хууль, журмыг хэрэгжүүлэхгүй байгаатай холбоотой бөгөөд Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 13.4⁷ дахь заалтыг зөрчсөн байна.

2016 оны 9 сард хуралдсан аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал төсвийн тодотголоор сумдын байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгийн хэмжээг нийт дүнгээр баталсан байна.

Харин сумдын Засаг дарга нар Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хууль болон ЗГ-ын 2014 оны 43 дугаар тогтоолоор батлагдсан журмын 2.2.⁸-дахь заалтуудыг үндэслэн байгаль хамгаалах сангийн төсвийг тухайн шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар батлуулж ажиллах шаардлагатай байна.

Харин аймгийн БОАЖГ-ын үндсэн дансаар дамжуулан зарцуулагддаг байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээх зардалд зарцуулах хөрөнгийн хэмжээг төлбөрийн орлогын хувь хэмжээнд үндэслэн төлөвлөсөн боловч, 2015 онд тус зардлыг анх 48,614.0 мянган төгрөгөөр баталсныг төсвийн тодотголоор 27,457.0 мянган төгрөг болгон бууруулсан байна.

Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогын төлөвлөсөн хэмжээг бууруулаагүй байхад байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээх зардлыг тодотгол хийж бууруулсан нь байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт орж усны төлбөрөөс орох хувь багасгасантай холбоотой боловч 43.5 хувиар буурсан нь хуульд нийцэхгүй байна.

Аймгийн орон нутгийн төсвөөс байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх зардалд хуваарилсан хөрөнгийг Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуульд заасан хувь хэмжээгээр тооцсон эсэхийг давтан тооцоолол хийж, харьцуулахад 2015 онд 9,103.0 мянган төгрөгөөр, 2016 онд 7,840.0 мянган төгрөгөөр тус тус дутуу төлөвлөсөн байна. (Хүснэгт 2.2)

Хүснэгт: 2.2

/2015 он /

Мян.төг

д/д	Орлогын төрөл	2015 оны төлөвлөгөө гүйцэтгэл	2015 оны Хуваарилагдсан зардал	2015 оны Хуулиар байвал зохих	2015 оны зөрүү
-----	---------------	-------------------------------	--------------------------------	-------------------------------	----------------

⁷ Энэ хуулийн 13.1-д заасан төлбөрийн орлогоор санхүүжүүлж хэрэгжүүлэх байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээх арга хэмжээний төлөвлөгөөг Засаг даргын өргөн мэдүүлснээр аймаг, нийслэл, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал батална.

⁸ Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга нь энэхүү журмын 2.1-д бүрдүүлсэн орлогын хэмжээнд үндэслэн тухайн жилийн төсвийн суурь зарлагын төлөвлөгөөнд дараах арга хэмжээг тусгаж, тухайн шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар батлуулна.

2	Ус, рашааны НАТО	34,000.0		11,900.0	
4	Газрын төлбөр	164,400.0		24,660.0	
	ДҮН	198,400.0	27,457.0	36,560.0	9,103.0

/2016 он /

Мян.төг

д/д	Орлогын төрөл	2016 оны Орлогын гүйцэтгэл	2016 оны Хуваарилагдсан зардал	2016 оны Хуулиар байвал зохих	2016 оны зөрүү
2	Ус, рашааны НАТО	40,000.0		14,000.0	
4	Газрын төлбөр	180,000.0		27,000.0	
	ДҮН	220,000.0	33,160.0	41,000.0	7,840.0

Энэ нь аймгийн удирдлага, байгаль орчны асуудал хариуцсан албан тушаалтнууд байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх зардалд хуулийн дагуу хөрөнгө хуваарилж байгаа эсэхэд хяналт тавихгүй байгаатай холбоотой ба Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 13.1⁹, 13.4¹⁰, ЗГ-ын 2014 оны 43 дугаар тогтоолоор баталсан “Байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогын хэсгийг бүрдүүлэх, зарцуулах тайлагнах журам”-ын 2.1¹¹-дэх заалтуудыг хэрэгжүүлээгүй байна.

Цаашид байгаль орчны асуудал болон төсвийн төлөвлөлт, хяналт хариуцсан албан тушаалтнууд хууль журмаа мөрдөж, хяналт тавьж ажиллах шаардлагатай байна.

Аймгийн Засаг дарга, Байгаль орчин аялал жуулчлалын газар нь дараа оны байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогын төлөвлөгөөний саналыг тооцож гаргахдаа сумдын санал болон байгаль орчныг хамгаалах менежментийн төлөвлөгөө болон бусад үзүүлэлтийг үндэслэн боловсруулж, Төсвийн тухай хуулийн дагуу аймгийн Санхүү төрийн сангийн хэлтэст хүргүүлж байх шаардлагатай байна.

2.2. Сангийн орлогын төлөвлөгөө батлуулаагүйгээс орлогыг хууль, журамд заасны дагуу төрөл тус бүрээр бүрдүүлэх ажилд санаачлагагүй хандсан байна.

2015 онд аймгийн орон нутгийн татварын орлогод байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлого 233,916.9 мянган төгрөг төвлөрч, орон нутгийн төсвийн орлогоос аймгийн БОАЖГ-ын төсөвт байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээх зардалд 27,457.0 мянган төгрөгийн санхүүжилтийг олгожээ.

Хүснэгт: 2.3

Аймгийн байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогын гүйцэтгэл

⁹ Байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогын хэсэгт /цаашид “төлбөрийн орлогын хэсэг” гэх/ төсвийн жилд байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээхэд шаардагдах санхүүгийн эх үүсвэрийг бүрдүүлэх зорилгоор хуваарилсан байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогын тодорхой хувьтай тэнцэх хэмжээний мөнгөн хөрөнгө багтана.

¹⁰ Энэ хуулийн 13.1-д заасан төлбөрийн орлогоор санхүүжүүлж хэрэгжүүлэх байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээх арга хэмжээний төлөвлөгөөг Засаг даргын өргөн мэдүүлснээр аймаг, нийслэл, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал батална.

¹¹ Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга нь тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төсвийн орлогыг Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 18.1-д заасан хувь, хэмжээний доод хязгаар болон түүнээс дээш хэмжээгээр бүрдүүлэх саналыг тухайн шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар батлуулна.

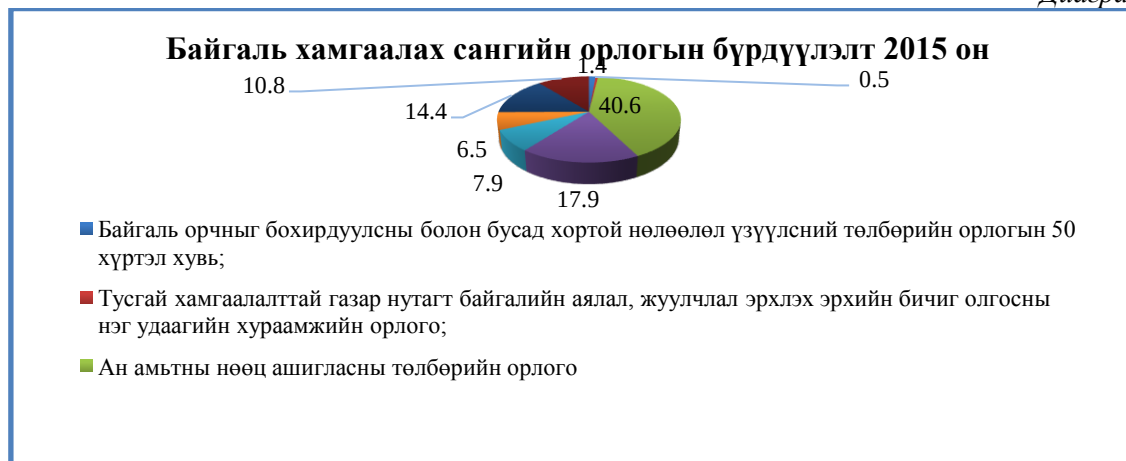
Орлогын төрөл	2014 он		2015 он		2016 он		Нийт	
	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл		
Ус, рашааны нөөц ашигласны төлбөр	45,000.0	25,837.0	34,000.0	34,063.3	40,000.0	10,113.0	119,000.0	70,013.3
Амьтны нөөц ашигласны төлбөр		6,400.0		55,200.0			-	61,600.0
Газрын төлбөр	220,000.0	151,068.5	164,400.0	144,653.6	180,000.0	70,013.7	564,400.0	365,735.8
ДҮН	265,000.0	183,305.5	198,400.0	233,916.9	220,000.0	80,126.7	683,400.0	497,349.1

Харин 2016 онд аймгийн орон нутгийн татварын орлогод байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогоос 220,000.0 мянган төгрөг төвлөрүүлэхээр төлөвлөж, БОАЖГ-ын төсөвт байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээх зардалд 33,160.0 мянган төгрөгийн санхүүжилт олгохоор баталж, 2016 оны эхний хагас жилийн байдлаар 15,000.0 мянган төгрөгийн санхүүжилт олгосон байна.

Сумдын байгаль хамгаалах санд 2015 онд 356,194.7 мянга, 2016 онд 71,520.1 мянган төгрөгийн байгалийн нөөц ашигласны төлбөр болон бусад орлого төвлөрсөн байна.

Сумдын байгаль хамгаалах сангийн 2015 оны орлогын гүйцэтгэлийг төрлөөр авч үзвэл нийт орлогын 40.6 хувь буюу 114,524.7 мянган төгрөгийг ан, амьтны нөөц ашигласны төлбөр, 17.9 хувь буюу 63,740.0 мянган төгрөгийг нөхөн сэргээлтийн барьцаа хөрөнгийн орлого, 14.4 хувь буюу 51,185.0 мянган төгрөгийг хандив тусламжийн орлого тус тус эзэлж байна. (Диаграмм: 2.1, Хавсралт : №1)

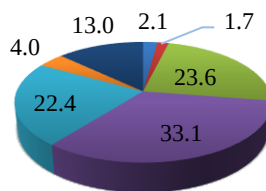
Диаграмм 2.1

2016 оны орлогын гүйцэтгэлийг төрлөөр авч үзвэл хуулийн дагуу төвлөрүүлэх төлбөрийн орлогоос мөн л нийт орлогын дийлэнх хувь буюу 23.6 хувь буюу 29,530.0 мянган төгрөгийг ан, амьтны нөөц ашигласны төлбөр эзэлж, 22.4 хувь буюу 27,993.0 мянган төгрөгийг нөхөн сэргээлтийн барьцаа хөрөнгийн орлого тус тус эзэлж байна. (Диаграмм: 2.2, Хавсралт: №2)

Диаграмм: 2.2

Байгаль хамгаалах сангийн орлогын бүрдүүлэлт 2016 он

- Байгаль орчныг бохирдуулсны болон бусад хортой нөлөөлөл үзүүлсний төлбөрийн орлогын 50 хүртэл хувь;
- Тусгай хамгаалалттай газар нутагт байгалийн аялал, жуулчлал эрхлэх эрхийн бичиг олгосны нэг удаагийн хураамжийн орлого;
- Ан амьтны нөөц ашигласны төлбөрийн орлого
- Бусад орлого / авлага /Өвс, шатахуун/
- НС-ийн барьцаа хөрөнгө

2015, 2016 онд сумдын байгаль хамгаалах санд байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах хөрөнгийн эх үүсвэрийн 29.9 хувийг нь ан, амьтны нөөц ашигласны төлбөрийн орлого бүрдүүлж байна.

2015, 2016 онд байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогын гүйцэтгэлийг сумдаар авч үзвэл:

№	Сумын нэр	Байгалын нөөц ашигласны төлбөрийн орлогын төрөл				Сумын дүн
		Ангийн нөөц ашигласны төлбөр	Усны төлбөр	Байгаль орчныг бохирдуулсны болон бусад хортой нөлөөлөл үзүүлсний төлбөр	Тусгай хамгаалалттай газар нутагт байгалийн аялал жуулчлал эрхлэх эрхийн бичиг олгосны нэг удаагийн хураамж	
1	Äýēäýðöí ãð		774.0	1,687.5	2,100.0	4,561.5
2	Äýðýí	25,600.0				25,600.0
3	Äî äü-óãðààè	10,880.0				10,880.0
4	Öããããí äýēäýð					-
5	Ääýí æàððàèèäí		10,037.5			10,037.5
6	Өндөршил					-
7	Äóðäàí ñàèðàí	65,074.7	10,037.5			75,112.2
8	^a èçèéò			2,090.0		2,090.0
9	Хулд					-
10	Èóóñ		444.0	190.0		634.0
11	Äýēäýððàí ààè					-

12	Нᠠᠡᠳᠠᠢ -ᠢ ᠠᠢ ᠢ					-
13	ᠢᠳᠠᠢ ᠢᠠᠡᠡᠡ		220.0			220.0
14	Адаацаг	64,000.0				64,000.0
15	Сайнцагаан					-
	Дүн	165,554.7	21,513.0	3,967.5	2,100.0	193,135.2

Дээрх байдлаас харахад байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогоос санд орох хувь цөөн хэдэн сумдаас орсон байгаа бөгөөд ихэнх сумд сангийн эх үүсвэрийг бүрдүүлэх, байгаль орчныг нөхөн сэргээх ажилд санаачлагагүй хандаж байна.

Тухайлбал :

ҮАГ-ын нэгдсэн удирдамжаар хийгдсэн “Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн хэрэгжилт”-д хийсэн нийцлийн аудитаар ангийн нөөц ашигласны төлбөрөөс орох хувийг

0°e°äē°ā°ǎé î ðēî âĩ āyāyā ø æðāāāī āāð õóóüā çàññàì õòâü õýí æýýí ýýñ áááááð ÁÕÑ-í ä

0°äē°ð;çëñý ç°ð÷ë;ä èëэрсэн байна. Өбдөөеаае:

- Aī āu-Ōāōāē nōi āi, ài uōi ū í°ō àø èāēānī ū ò°ēá°ðēéí îðēī āī ā 4 òī ēāī é èēyā ø í í ōi ð ø óāóó áāðūñāi ū ò°ēá°ð 25,600.0 ì yī āāi ò°āð° ā îðñī ū ā AŌÑ-í ā 9,500.0 ì yī āā áóþ ó í èéó îðēī āū í 37 ōōāēēā ò°āē° ð¿¿ēæ ōóóēūā çāñāi āī î ā òyī æyú áóþ ó 50 ōōāūā ð¿ðýyā¿é, ¿ēāyāāýē îðēī āī 16,100.0 ì yī āāi ò°āð° āēēā āð° í ðēé îðēī āī ā îðóóēæ 2016 î í ū 07 ñāðā àēi āēéí ÈŌŌ-āāð Í Í ŌÑ-í ā òī āi ðāī ē ðēēēāyæ çāðóóēñāi .
- Nāēí ōāāāāi nōi 2015 î í ā ан, ài uōi ū í°ō àø èāēānī ū ò°ēá°ðēéí îðēī āī ā 1 идлэг ø í í ōi ð ø óāóó áāðūñāi ū ò°ēá°ð 6,400.0 ì yī āāi ò°āð° ā îðñī ū ā тус төлбөрийн орлого ò°ē° āē° ā° ā¿é āyāyā ø àēðāāi āāð AŌÑ-í ā î āð ò° āē° ð¿¿ēyūā¿é, ð¿āyūi yē òāððāòðāē àø èāð ì àēòì àēū í í°ō àø èāēānī ū ò°ēá°ðò 100 ōóāū ò° āē° ð¿¿ēæ òāēēāāi āñāi .

Үй үй бүл Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1¹², ҮА-ий 2013-ий 03-адаахд ньдүй 16-ий "адаеи 93-адаахд ой аойи еүй 2-адаахд хавсралтаар батлагдсан "Ховор амьтан агнах, барих, тусгай зөвшөөрөл олгох" журмын 6.5.¹³, 6.6¹⁴-дахь сәәәдәбәәү ә дөн дөн с° д÷н° ааеи а.

Мөн сумдын Засаг дарга нар хуульд заасан дараах нэр төрлийн орлогыг огт төвлөрүүлээгүй, орлого нэмэгдүүлэх талаар санаачлагагүй хандаж Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулийн 12.1¹⁵-дэх заалтыг хэрэгжүүлээгүй байна. Үүнд:

- Тусгай хамгаалалттай газар нутагт байгалийн аялал, жуулчлал эрхлэх эрхийн бичиг олгосны хураамж,
- Ус бохирдүүлсны орлого,

¹² Энэ хуулийн 13.2-г заасан төлбөрийн орлогоос байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн баялгийг нөхөн сэргээх арга хэмжээнд тухайн төсвийн жилд зарцуулах хувь, хэмжээний доод хязгаарыг дараах байдлаар тогтооно:

¹³ Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 18.1-д заасны дагуу тусгай зориулалтаар агнаж, барьсан ан амьтны төлбөрийн орлогын 50-иас доошгүй хувийг агнуурын бүс нутгийн ан агнуурын менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд зарцуулна.

14 Агнуурын бүс нутагт тусгай зөвшөөрлөөр агнаж, барьсан ан амьтны төлбөрийн 50-иас доошгүй хувийг зөвхөн тухайн агнуурын бүс нутгийн ан агнуурын менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд зарцуулна.

¹⁵ Байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгө энэ хуулийн 7.1-д зааснаас гадна дараахь эх үүсвэрээс бүрдэнэ:

- Байгаль хамгаалах журмын эсрэг гэмт хэрэг, зөрчил үйлдэхэд ашиглаж хураалгасан зэвсэг, тээврийн хэрэгсэл, унаа хөсөг, техник, тоног төхөөрөмжийг борлуулсны орлого,
- Хууль бусаар бэлтгэж хураалгасан байгалийн баялгийг борлуулсны орлого.

Энэ нь сангийн орлогыг хуульд заасан нэр төрлөөр нь болон байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогыг тухайн жилд байгаль орчны чиглэлээр хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө, чиглэлтэйгээ уялдуулан төлөвлөдөггүйгээс шалтгаалж байна.

Цаашид аймаг сумдын Засаг дарга, байгаль орчны асуудал хариуцсан ажилтнууд сангийн орлогыг хууль, журамд заасан төрөл тус бүрээр бүрдүүлэх тал дээр санаачлагатай ажиллах шаардлагатай байна.

Бүлэг 3. Сангийн хөрөнгийг зөвхөн сумын Засаг даргын шийдвэрээр хяналтгүй зарцуулж байна.

3.1 Зарим сумдын Засаг дарга нар сангийн хөрөнгийг урсгалаар, зориулалтын бус зардалд зарцуулж байна.

Байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээх болон бусад зардалд гүйцэтгэлээр 2015 онд 294,652.6 мянган төгрөг, 2016 оны хувьд эхний хагас жилийн байдлаар 120,786.4 мянган төгрөгийг тус тус зарцуулсан байна. (Хавсралт № 3, 4)

Аймгийн БОАЖГ-ын төсөвт орон нутгийн төсвөөс байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээх зардалд хуваарилсан хөрөнгийг 2014-2016 оноор харьцуулахад 2014 оноос буурсан байгаа бөгөөд байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогын төлөвлөгөө гүйцэтгэл тухайн жилүүдэд буураагүй байхад бууруулж баталсан нь байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт орж усны төлбөрөөс орох хувь багасгасантай холбоотой боловч хуульд нийцэхгүй байна. (Хүснэгт 3.1)

Хүснэгт: 3.1

	2014		2015		2016	
Байгаль нөхөн сэргээх зардал	төлөвлөгөө	гүйцэтгэл	төлөвлөгөө	гүйцэтгэл	төлөвлөгөө	гүйцэтгэл
	69,700.0	69,700.0	27,457.0	27456.4	33,160.0	14,350.0

Мөн байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээх ажилд зарцуулж байгаа дээрх хөрөнгө нь дэндүү бага, хүрэлцээ муу байгаа юм. Тухайлбал:

2015 онд авсан санхүүжилтээс 20,000.0 мянган төгрөгийг аймгийн төв дээр ойжуулалтын ажил хийж, 5,000.0 мянган төгрөгийг 2 сум /Баянжаргалан, Өндөршил/ -ын булгийн эх хаших, үлдсэн хөрөнгийг сургалт сурталчилгаа тараах материалын зардалд зарцуулсан байна.

2015 онд Аймгийн БОАЖГ орон нутгийн төсвөөс байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээх зардалд 27,457.0 мянган төгрөгийн санхүүжилт авч, 27,456,4 мянган төгрөгийг зарцуулж 0.6 мянган төгрөгийн үлдэгдэлтэй тайлагнасан байна. Батлагдсан төсвийн хүрээнд хэрэгжүүлэх ажлыг дараах байдлаар төлөвлөж бүрэн гүйцэтгэжээ. /Хүснэгт 3.2/

Хүснэгт: 3.2

№	Зардал (Хэрэгжүүлэх арг хэмжээ)	Хэмжих нэгж	Тоо	ИТХ-ын хурлаар батлагдсан төсөв /мян.төг/	Байгаль орчин ногоо хөгжил, аялал жуулчлалын сайд, Дундговь аймгийн Засаг даргын хооронд байгуулсан гэрээгээр	Гүйцэтгэл /мян.төг/
---	------------------------------------	----------------	-----	---	---	------------------------

1	Ойн зурвас байгуулах 10 га	Га	10	20,000.0	20,000.0	20,000.0
2	Булаг шандын эхийг хаших	ш	2	5,000.0	5,000.0	5,000.0
3	Аймагт үйл ажиллагаа явуулж буй хэвлэл мэдээллийн байгууллага /Телевиз, сонин, сэтгүүл, радио, цахим сүлжээ гм /-уудтай хамтран байгаль орчин адал жуулчлалын салбарын хуулт тогтоомжийг улирлын онцлогтой уялдуулан мэдээлэл, сургалт, сурталчилгаа хийж олон нийтийн байгаль орчноо хамгаалах уламжлалт дадлыг сэргээх	ком	1	2,457.0	2,457.0	2,456.4
	Дүн			27,457.0	27,457.0	27,456.4

Цаашид орон нутгийн төсвөөс байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээх зардалд олгох санхүүжилтийг нэмэгдүүлж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээг үр дүнтэй, хүртээмжтэй болгох нь зүйтэй байна.

Харин сумдын хувьд хууль, журмын дагуу орлогын эх үүсвэрээ бүрдүүлж, зарцуулж байгаа бөгөөд 2015 онд нийт 294,652.6 мянган төгрөгийн зардал гаргаж 24 төрлийн арга хэмжээг хэрэгжүүлсэн байна.

Үүнээс дараах арга хэмжээнд зарцуулсан зардлууд дийлэнхи хувийг эзэлж байна. Үүнд:

- Тээвэр шатахууны зардал 29.141.1 мянган төгрөг буюу 11.0 хувь,
- Урамшууллын зардалд 9.833.4 мянган төгрөг буюу 3.7 хувь,
- Байгаль орчныг нөхөн сэргээх ажлын тоног төхөөрөмж, материалын зардалд 23,587.9 мянган төгрөг буюу 8.8 хувь,
- Хог ачих, хогийн цэгийн хогийг газарт булж цэвэрлэх зардалд 26,752.6 мянган төгрөг буюу 10.0 хувь,
- Ойжуулалтын зардалд 37,992.0 мянган төгрөг буюу 14.2 хувь байна. (Хавсралт №5)

Сумдын зардлын гүйцэтгэлээс харахад бүс нутгийн онцлогоос шалтгаалан сумдад байгаль орчныг нөхөн сэргээх чиглэлээр ихэвчлэн мод тарих, булаг, шандны эхийг хаших, хогийн цэгийн хогийг газарт булж цэвэрлэх, золбин нохой устгах ажлуудыг хийсэн нь үр дүнтэй ажил болсон байна.

Харин Дэлгэрцогт, Говь-Угтаал, Баянжаргалан, Эрдэнэдалай, Гурвансайхан зэрэг сумдын байгаль нөхөн сэргээх, байгаль орчныг хамгаалах хуулийн хэрэгжилтэд тавьсан хяналтын ажилд зарцуулсан тээвэр шатахууны зардал бусад сумдаас харьцангуй өндөр гүйцэтгэлтэй байна.

Энэ нь сангийн хөрөнгийг төлөвлөхгүй, хянахгүй байгаагаас шалтгаалж сумын Засаг дарга эрх мэдлээ хэтрүүлж, сангийн хөрөнгийг сумын ЗДТГ-ын үйл ажиллагаанд зарцуулж байгаатай холбоотой байна.

Аудитын явцад дээрх сумдын Засаг дарга, байгаль орчны асуудал хариуцсан мэргэжилтнүүдэд сангийн хөрөнгийг хууль, журмын дагуу зориулалтын дагуу зарцуулахыг зөвлөлөө.

Сумдын сангийн дансанд хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн байгаль хамгаалах арга хэмжээний баталгаа хөрөнгө буюу нөхөн сэргээлтийн барьцаа хөрөнгийг байршуулдаг бөгөөд хөрөнгийг буцаан олгохгүй орон нутгийн захиргааны байгууллага зарцуулсан зөрчил аудитын явцад илэрсэн. Тухайлбал:

Эрдэнэдалай, Баянжаргалан сумд 2015 онд 30,545.0 мянган төгрөгийн барьцаа хөрөнгийг орон нутагтаа буюу зориулалт бусаар зарцуулсан байна. Энэ нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.4,¹⁶ Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.11¹⁷ дахь заалтуудыг зөрчсөн тул зөрчлийг арилгуулахаар хугацаатай албан шаардлага хүргүүлээ.

Энэхүү зөрчил нь 2015 онд хийгдсэн “Уул уурхайн нөхөн сэргээлтийн хөрөнгийн зарцуулалт үр дүн”-д хийсэн гүйцэтгэлийн аудитаар илэрч байсан бөгөөд зарим сумдад зөрчил арилаагүй байна.

Гурвансайхан сум сангийн хөрөнгийг сумын спорт цогцолборын тохижилт, хөдөөгийн гар худаг сэргээн засварлах зэрэг ажилд 15,110.0 мянган төгрөгийг зориулалт бусаар зарцуулсан байна. Энэ нь Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулийн 12.2¹⁸, ЗГ-ын 2014 оны 43 дугаар тогтоолоор баталсан “Байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогын хэсгийг бүрдүүлэх зарцуулах, тайлагнах журам”-ын 3¹⁹, Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулийн 32.1.²⁰ дэх заалтыг тус тус зөрчсөн тул зөрчлийг арилгуулахаар хугацаатай албан шаардлага хүргүүлээ.

2016 оны санхүүгийн тайлангийн аудит, аймгийн дотоод хяналт, аудитын албаны шалгалтаар Дэрэн сум сангийн хөрөнгийг “Барилгын хөгжлийн төв” ТӨААТҮГ-т зураг төсвийн зардалд 1.717.6 мянган төгрөг, Адаацаг сум өвс тэжээл худалдан авах зардалд 9,000.0 мянган төгрөгийг зориулалт бусаар зарцуулсан зөрчил илэрч албан шаардлага өгч хэрэгжилтийг хангуулж ажилласан байна.

¹⁶Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ болон байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан үүргээ бүрэн биелүүлсэн бол энэ хуулийн 39.1.9-д заасан хөрөнгийг түүнд уурхайн хаалтын үе шатанд буцааж өгнө.

¹⁷Төсөл хэрэгжүүлэгчийн нөлөөллийн үнэлгээгээр тавигдсан шаардлага болон уурхайн ашиглалтын жил бүрийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт, энэ хуулийн 14.1.3-т заасан хаалтын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн явцыг үндэслэн энэ хуулийн 9.10-т заасан хөрөнгийг тодорхой хуваарийн дагуу уурхайн хаалтын үе шатанд буцаан олгоно.

¹⁸12.2.Энэ хуулийн 12.1-д заасан сангийн хөрөнгийг дор дурдсан арга хэмжээг санхүүжүүлэхэд зарцуулна:

¹⁹Төлбөрийн орлогын хэсгийн зарцуулалт

²⁰Тусгай сангийн хөрөнгийг батлагдсан төсвөөс хэтрүүлэх, хуульд зааснаас өөр зориулалтаар ашиглах, зарцуулахыг хориглоно.

Сумдын Байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгийг сумын Засаг дарга зарцуулж байгаа нь төсвийн хөрөнгө нэг хүний эрх мэдлээр үр дүнгүй зардалд зарцуулагдах эрсдэлтэй байна. Тиймээс байгаль хамгаалах сангийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих эрх бүхий “Байгаль орчин, тогтвортой хөгжлийн тасаг”-ийг БОАЖС-ын 2011 оны А-384 дугаар тушаалаар батлагдсан үлгэрчилсэн дүрмийн дагуу ажиллуулах, сангийн хөрөнгийг төлөвлөгөөтэй, үр дүнтэй, үр ашигтай зарцуулах шаардлагатай байна.

3.2. Гурвансайхан сум сангийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх ажил үйлчилгээний худалдан авах ажиллагаанд ТБОНӨХБАҮХАТХ-ийг мөрдөөгүй байна.

2015, 2016 онд Гурвансайхан сумын байгаль хамгаалах сангаас 16,000.0 мянган төгрөгийн өртөг бүхий хогийн цэгийн хог шуух ажил, 37,992.0 мянган төгрөгийн өртөг бүхий ногоон байгууламжийн хамгаалалтын хашаа, гүн өрмийн худгийн барилгын ажлыг аж ахуй нэгж, байгууллагаар гүйцэтгүүлсэн боловч харьцуулалтын аргаар тендер шалгаруулж хийх ажлыг шууд гэрээ байгуулсан байна.

Үй үйлчилгээний ТБОНӨХБАҮХА тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1²¹, 8.1.2²², 33 дугаар зүйлийн 33.1²³, Монгол улсын Засгийн газрын 2013 оны 68 дугаар тогтоолын хавсралт²⁴, хавсралтын 2²⁵ дахь заалтыг тус тус зөрчсөн тул зөрчлийг арилгуулахаар албан шаардлага хүргүүлсэн.

Тус суманд хийгдсэн дээрх 2 ажлын гэрээний биелэлт, үр дүнтэй танилцахад гүйцэтгэгч байгууллага гэрээний дагуу ажлаа гүйцэтгэж, хүлээлгэн өгсөн байна. Ашиглагч байгууллага журмын дагуу хүлээн авч хөрөнгийн бүртгэлд тусгасан байна.

Цаашид сангийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх ажил үйлчилгээний худалдан авах ажиллагаанд мөрдөх журмыг сонгохдоо босго үнийг мөрдөж ажиллах нь зүйтэй байна.

²¹Засгийн газар нь барааны, ажлын, үйлчилгээний гэсэн ангилал тус бүрээр дараах босго үнийг тогтооно

²² Шууд худалдан авч болох бараа, ажил, үйлчилгээний төсөвт өртгийн дээд хязгаар

²³Бараа ажил үйлчилгээний төсөвт өртөг нь энэ хуулийн 8.1.1-д заасан босго үнээс хэтрээгүй тохиолдолд харьцуулалтын аргыг хэрэглэж болно

²⁴Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа ажил үйлчилгээ худалдан авах ажиллагаанд мөрдөх журмыг сонгоход баримтлах босго үнэ.

²⁵Шууд худалдан авч болох төсөвт өртгийн дээд хязгаар нь Бараа, Ажлын хувьд – 10.0 сая

Бүлэг 4. Дотоод хяналт шалгалтын мөрөөр авах арга хэмжээг зохион байгуулж, сангийн үйл ажиллагааг олон нийтэд мэдээлэл шаардлагатай байна.**4.1. Дотоод хяналтын тогтолцоо бүрдсэн байна.**

Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулийн 31.1-д сангийн хөрөнгийн зарцуулалтад Төсвийн тухай хуулийн 69²⁶ дүгээр зүйлд заасны дагуу, төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн байгуулсан Дотоод аудитын алба хяналт шалгалт хийнэ гэж заасан байна.

Мөн ЗГ-ын 2014 оны 43 дугаар тогтоолоор баталсан “Байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогын хэсгийг бүрдүүлэх зарцуулах, тайлагнах журам”-ын 4 дэх хэсэгт төлбөрийн орлогын хэсгийг тайлагнах хяналт хийх асуудал тус тус тусгагдсан байна.

4.2. Дотоод хяналтын мөрөөр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээг сайтар зохион байгуулаагүй байна.

Байгаль хамгаалах сангийн санхүүгийн тайланг жил бүрийн санхүүгийн тайлангийн аудитаар баталгаажуулж, ТЕЗ-ийн нэгтгэсэн тайланд нэгтгэж байна.

Харин Дундговь аймгийн Санхүүгийн хяналт, дотоод аудитын алба нь Төсвийн тухай хуульд заасны дагуу сангийн хөрөнгийн бүрдүүлэлт, зарцуулалт үр дүнд жил бүр төлөвлөгөөт хяналт шалгалтын ажлыг хэрэгжүүлсэн байна.

Тус алба нь 2016 онд Баянжаргалан, Өлзийт, Адаацаг, Дэлгэрхангай, Сайхан-Овоо зэрэг сумдын Байгаль хамгаалах сангийн үйл ажиллагаанд дотоод аудит хийсэн байна.

Дээрх хяналт шалгалтаар дараах зөрчлүүд илэрсэн байна. Үүнд:

- Эд хөрөнгийн тооллогын материалыг шалгаж тооцоо бодсон акт үйлдээгүй,
- Өглөг авлагыг тооцоо нийлж актаар баталгаажуулаагүй,
- Сангийн хөрөнгийг зориулалт бусаар зарцуулсан,
- Анхан шатны бүртгэлгүй ажил гүйлгээг бүртгэсэн.

Дээрх зөрчлүүд нь бидний хийсэн аудитаар мөн л илэрсэн бөгөөд, аудитын явцад хөдлөнгийн хяналт шалгалтын байгууллагаас хийсэн хяналт шалгалт болон дотоод хяналт шалгалтын мөрөөр авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний талаар судлахад бүх сумд шалгалтаар илэрсэн зөрчил дутагдлыг арилгах талаар тодорхой арга хэмжээ аваагүй байна.

²⁶ Дотоод аудит

Энэ нь сумын Засаг дарга, сумын БОУБ, сангийн үйл ажиллагааг хариуцсан нятлан бодогч нарын ажлын хариуцлагатай холбоотойгоор дээрх зөрчил дутагдлууд давтан гарч байгаад дүгнэлт хийж ажиллах шаардлагатай байна.

4.3. Байгаль хамгаалах сангийн мэдээ тайланг олон нийтэд мэдээлээгүй, шилэн дансны нэгдсэн цахим сайтад тусгай нэр хаяг нээгээгүй байна

Байгаль хамгаалах сангийн зарцуулалтын талаарх Мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуулийн хэрэгжилтийг шалгахад сангийн хөрөнгөөр хийгдсэн ажлуудыг танилцуулсан зурагт хуудас, мэдээ судалгааг гаргаагүй, олон нийтийн хурал цуглаан дээр байгаль хамгаалах сантай холбоотой хууль, тогтоомжийн талаар мэдээ мэдээлэл хийх, сурталчилан таниулах арга хэмжээ авсан материал байхгүй байлаа.

Байгаль хамгаалах сангийн мэдээ тайланг Шилэн дансны нэгдсэн сайтад мэдээлэх бие даасан нэр хаяг нээж өгөөгүй бөгөөд тухайн төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн шилэн дансны сайтад сумын бүх сангуудын тайлантай нэгтгэн гаргаж байршуулсан бөгөөд сангийн гүйцэтгэлийг харах боломжгүй байна.

Харин сангийн хөрөнгийг захиран зарцуулсан тушаал шийдвэрийг төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн шилэн дансны цахим хуудсанд байршуулж болохоор байна. 2015 оны мэдээллийг бүх сумд тушаал шийдвэр оруулаагүй, 2016 оноос оруулж эхэлсэн байна.

Цаашид Мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуулийн дагуу тухайн жилийн сангийн санхүүгийн үйл ажиллагааг цахим хуудас, мэдээллийн самбартаа ойлгомжтой байдлаар байршуулан нийтэд мэдээлж ажиллах хэрэгтэй.

А-АЙ ҮЕӨ

Аудитын явцад цуглуулсан нотлох зүйлс, аудитын дүнд тулгуурлан дараах дүгнэлтийг өгч байна. Үүнд:

1. Сангийн үйл ажиллагааг зохицуулах эрх зүйн орчин бүрдсэн байна.
2. Сангийн үйл ажиллагааг зохицуулж буй журмын зарим заалт бодит байдалтай нийцэхгүй байна.
3. Сангийн хөрөнгийг хуульд заасны дагуу үндэслэлтэй төлөвлөөгүй байна.
4. Сангийн орлогын төлөвлөгөө батлуулаагүйгээс хууль журамд заасны дагуу төрөл тус бүрээр бүрдүүлэх ажилд санаачлагаүй хандсан байна.
5. Зарим сумдын Засаг дарга сангийн хөрөнгийг төлөвлөлтгүй урсгалаар, зориулалтын бус зүйлд зарцуулж байна.
6. Гурвансайхан сум сангийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх ажил үйлчилгээний худалдан авах ажиллагаанд ТБОНӨХБАҮХАТХ-ийг мөрдөөгүй байна.
7. Дотоод хяналтын тогтолцоо бүрдсэн байна.
8. Дотоод хяналтын мөрөөр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээг сайтар зохион байгуулаагүй байна.
9. Байгаль хамгаалах сангийн мэдээ тайлан олон нийтэд мэдээлээгүй, шилэн дансны нэгдсэн цахим сайтад тусгай нэр хаяг нээгээгүй байна

ЗОВЛӨМЖ

Аудитын дүн, дүгнэлтэд үндэслэн дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг дор дүрдсэн албан тушаалтанд зөвлөж байна.

Àèì àèéí иđãýäèéí Ò° ë°° ë° ã÷äèéí Xóđàëä:

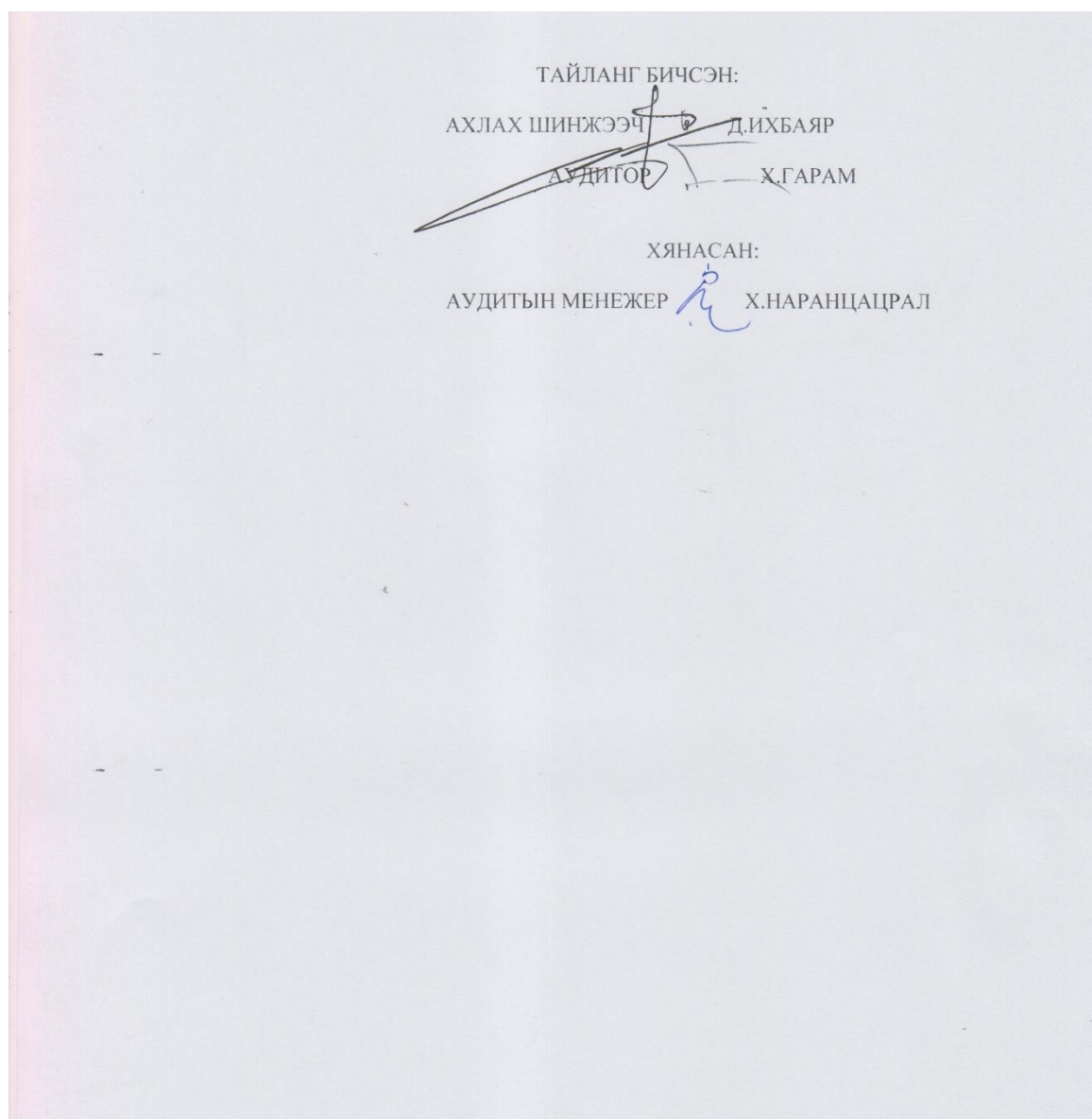
1. Аймгийн байгаль хамгаалах сангийн төсвийг, бүрдүүлэх орлогын төрөл, зарцуулах хувь хэмжээ, авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ түс бүрээр батлаж байх;

Аймгийн Засаг дарга, аймгийн Байгаль орчин аялал жуулчлалын газарт

1. Байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээх арга хэмжээний зардалд зарцуулах хөрөнгийг хуулийн дагуу зөв хуваарилж батлуулах;
2. Сангийн орлогын төлөвлөгөөг хууль, журамд заасны дагуу төрөл тус бүрээр бүрдүүлэх;
3. Сумдын байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгө зөвхөн Засаг даргын шийдвэрээр зарцуулагдаж байгааг хязгаарлаж, байгаль орчин, тогтвортой хөгжлийн тасгийг БОАЖС-ын 2011 оны А-384 дугаар тушаалаар батлагдсан үлгэрчилсэн дүрмийн дагуу ажиллуулж, үйл ажиллагаанд хяналт тавих;
4. Аймгийн байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогыг бодитой төлөвлөж, байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээх ажилд зарцуулагдах хөрөнгийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх талаар анхаарч ажиллах;
5. Байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээх арга хэмжээний зардалд зарцуулах хөрөнгийг хуулийн дагуу хуваарилж батлаж байгаа эсэхэд хяналт тавих;

Сүмдын Засаг дарга нарт

1. Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогыг бодитой төлөвлөж, төлөвлөгөө давсан орлогын хэсгээс байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээх ажилд зарцуулагдах хөрөнгийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх;
2. Байгаль хамгаалах сангийн төсвийг, бүрдүүлэх орлогын төрөл, авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ тус бүрээр төлөвлөн батлуулж зориулалтын дагуу, үр дүнтэй зарцуулах;
3. Сангийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх ажил үйлчилгээний худалдан авах ажиллагаанд ТБОНӨХБАҮХАТХ-ийг мөрдөх;
4. Дотоод хяналтын мөрөөр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө боловруулж биелэлтийг тооцож ажиллах;
5. Мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуулийн дагуу тухайн жилийн сангийн санхүүгийн үйл ажиллагааг цахим хуудас, мэдээллийн самбартаа ойлгомжтой байдлаар байршуулан нийтэд мэдээлж ажиллах;

Төдөөй Агаэдүй оодоэ доодоэй 19 дүгээр зүйлийн 19.3.1-д заагй үггээбэ абаэдүй даэдэй аэдэй оо пөөдэ аймгийн байгаль орчин аялал, жуулчлалын газарт дай өөдөөж, най аэ даэдэаадуу а авлаа.

1200192

АУДИТЫН ГАЗРЫН ТАЙЛБАР

Т° ðèéí Àóàèòù í òòòàé òóóèèéí 19 дүгээр зүйлийн 19.3.2-ò çààñí û ääãóó àóàèòù í òàéëàí àèéí ò° ñөөд дараах òàéëáàðû ã өгч байна. Үүнд:

Дундговь аймгийн Байгаль орчин аялал жуулчлалын газраас ирүүлсэн санал, тайлбарт өгөх Аудитын газрын тайлбар

Тайлбар 1	Саналыг хүлээн авч тайлангийн бүлэг 3-ын 1-т /“Байгаль орчин, тогтвортой хөгжлийн тасаг”-ийг БОАЖС-ын 2011 оны А-384 дугаар тушаалаар батлагдсан үлгэрчилсэн дүрмийн дагуу ажиллуулах, сангийн хөрөнгийг төлөвлөгөөтэй, үр дүнтэй, үр ашигтай зарцуулах шаардлагатай байна./ гэж өөрчилсөн. Зөвлөмжийн хэсгийн аймгийн ИТХ-д өгсөн 2 дахь заалтыг хасч, аймгийн Засаг даргад өгөх зөвлөмжийн 3 дахь заалтад тус тасгийг ажиллуулах, үйл ажиллагаанд нь хяналт тавих талаар нэмж орууллаа.
Тайлбар 2	Татварын ерөнхий хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.4 ²⁷ , 7.4.18 ²⁸ дахь заалт, ЗГ-ын 2014 оны 43 дугаар тогтоолоор баталсан “Байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогын хэсгийг бүрдүүлэх, зарцуулах тайлагнах журам”-ын 2.1 ²⁹ -д заасны дагуу байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогыг аймагт төвлөрүүлэх боломжгүй юм. Тиймээс саналыг хүлээн авах боломжгүй.
Тайлбар 3	Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 18.1-ä байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогоос байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн баялгийг нөхөн сэргээх арга хэмжээнд тухайн төсвийн жилд зарцуулах хувь, хэмжээний доод хязгаарыг нийт орлогын дүнгээс хувиар тооцож тогтооно гэж заасан тул саналыг хүлээн авах áí ëî ì æãçé.

²⁷ Улсын Их Хурал, Засгийн газар, аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас хувь хэмжээг нь тогтоож орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлэх, эсхүл тухайн нутаг дэвсгэрт үйлчлэх дараахь татвар орон нутгийн татварт хамаарна:

²⁸ байгалийн нөөц ашигласны төлбөр.

²⁹ Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга нь тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төсвийн орлогыг Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 18.1-д заасан хувь, хэмжээний доод хязгаар болон түүнээс дээш хэмжээгээр бүрдүүлэх саналыг тухайн шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар батлуулна.

ТАЙЛАНГ БАТАЛГААЖУУЛСАН ТУШААЛ

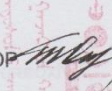
ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗРЫН ХАРЬЯА
ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН АУДИТЫН ГАЗРЫН
ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОРЫН ТУШААЛ

2016 оны 10 сарын 10 өдөр Дугаар А/28 Мандалговь

Нийцлийн аудитын тайланг
баталгаажуулах тухай

Төрийн аудитын тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.5, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторов 2014 оны 121 дүгээр тушаал, Гүйцэтгэлийн аудитын журмын 12 дугаар зүйлийн 12.40-д заасныг тус тус үндэслэн ТУШААХ нь:

1. Үндэсний Аудитын газрын харьяа Дундговь аймгийн Аудитын газрын 2016 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг үндэслэн нэгдсэн төлөвлөгөөгөөр "Засгийн газрын тусгай сангийн үйл ажиллагааны үр дүн"-д хийх аудитын хүрээнд "Байгаль хамгаалах сангийн зарцуулалт"-д хийсэн нийцлийн аудитын тайлан /УАГ-НАГ/2016/03-НА/-г баталсугай.
2. Аудитаар илэрсэн зөрчлийн жагсаалт, албан шаардлагыг хавсралтаар баталсугай.
3. "Байгаль хамгаалах сангийн зарцуулалт"-д хийсэн нийцлийн аудитын тайланг Үндэсний Аудитын газар болон аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Засаг дарга, Байгаль орчин аялал, жуулчлалын газарт тус тус хүргүүлсүгэй.
4. Нийцлийн аудитаар аймаг, сумдад илэрсэн зөрлүүдийг арилгаж, албан шаардлага, зөвлөмжийн хэрэгжилтийг бүрэн хангуулан, үр дүнгийн талаар 2015 оны 11 дүгээр сарын 01- ний дотор Аудитын газарт ирүүлэхийг аймгийн Засаг дарга /О.Батэрдэнэ/, Байгаль орчин аялал, жуулчлалын газрын дарга /Н.Гантулга/ нарт зөвлөсүгэй.
5. Аудитаар өгөгдсөн зөвлөмж, албан шаардлагын хэрэгжилтэд хяналт тавьж, үр дүнг 2016 оны 4 дугаар улиралд гарган танилцуулахыг аудитын менежер /Х.Наранцацрал/, нийцлийн аудитын багийн ахлах шинжээч /Д.Ихбаяр/ нарт үүрэг болгосугай.

ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР Т.ОЮУНЧИМЭГ

090000007

Дундговь аймгийн Аудитын газрын
тэргүүлэх аудиторын 2016 оны 10 дүгээр сарын
10 - ны өдрийн 28 дугаар тушаалын 1 дүгээр хавсралт

АУДИТААР ИЛРҮҮЛСЭН ЗӨРЧЛИЙН ЖАГСААЛТ

Аудитын код: **ҮАГ-НАГ/2016/03-НА**

Аудитын нэр: **“Байгаль хамгаалах сангийн зарцуулалт”**

№	Аудитаар илэрсэн асуудал /Зөрчлийн товч утга /	Зөрчигдсөн хуулийн заалт	Зөрчлийн дүн төгрөгөөр	Үүнээс				Үр өгөөжийн	
				Аудитын явцад барагдуулсан	Акт тавигдсан	Албан шаардлага өгсөн	Зөвлөмжөөр өгсөн	Тоо	Мөнгөн дүн
1	Байгаль хамгаалх сангийн дансанд хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн байгаль хамгаалах арга хэмжээний баталгаа хөрөнгийг буцаан олголгүй орон нутгийн захиргааны байгууллага зарцуулсан. Баянжаргалан	Ашигт малтмалын тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.4, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.11 дахь заалтууд	17,500.0	-	-	17,500.0	-	1	17,500.0
2	Байгаль хамгаалх сангийн дансанд хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн байгаль хамгаалах арга хэмжээний баталгаа хөрөнгийг буцаан олголгүй орон нутгийн захиргааны байгууллага зарцуулсан. Эрдэнэдалай	Ашигт малтмалын тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.4, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.11 дахь заалтууд	3,376.0	-	-	3,376.0	-	1	3,376.0

3	Байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгийг сумын спорт цогцолборын тохижилт, хөдөөгийн гар худаг сэргээн засварлах, ан агнуурын үйл ажиллагаа, ангийн отог байгуулах гэрээт анчдад үйлчлэх нөхөрлөлийн зардал зэрэг ажилд 23,141.000 төгрөгийг зориулалт бусаар зарцуулсан. Гурвансайхан	Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулийн 12.2, ЗГ-ын 2014 оны 43 дугаар тогтоолоор баталсан "Байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогын хэсгийг бүрдүүлэх зарцуулах, тайлагнах журам"-ын 3, Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулийн 32.1. дэх заалт	23,141.0			23,141.0		1	23,141.0
4	Байгаль хамгаалах сангаас 16,000.0 мянган төгрөгийн өртөг бүхий хогийн цэгийн хог шуух ажил, 37,992.0 мянган төгрөгийн өртөг бүхий ногоон байгууламжийн хамгаалалтын хашаа, гүн өрмийн худгийн барилгын ажлыг аж ахуй нэгж, байгууллагаар гүйцэтгүүлсэн боловч харьцуулалтын аргаар тендер шалгаруулж хийх ажлыг шууд гэрээ байгуулсан. Гурвансайхан	ТБОНӨХБАҮХА тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1, 8.1.2, 33 дугаар зүйлийн 33.1, Монгол улсын Засгийн газрын 2013 оны 68 дугаар тогтоолын хавсралт, хавсралтын 2 дахь заалтыг	53,992.0			53,992.0		1	53,992.0
Дүн			98,009.0	-	-	98,009.0	-	4	98,009.0

АУДИТЫН ГАЗАР

ТАЙЛАНГИЙН ХАВСРАЛТ

Хавсралт №1

Байгаль хамгаалах сангийн орлогын бүрдүүлэлт 2015 он

№	Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн нэр	Байгаль орчныг бохирдуулсны болон бусад хортой нөлөөлөл үзүүлсний төлбөрийн орлогын 50 хүртэл хувь;	Тусгай хамгаалалттай газар нутагт байгалийн аялал, жуулчлал эрхлэх эрхийн бичиг олгосны нэг удаагийн хураамжийн орлого;	Ан амьтны нөөц ашигласны төлбөрийн орлого	Нөхөн сэргээлтийн барьцаа хөрөнгө	Бусад (Нохойн хураамж, авлага, өвс, тэжээл, оготно устгал, хогийн хураамж)	Усны төлбөр	Хандив	Ойжуулалт, санхүүжилт, шагнал /Дэрэн оготно устгал /	Нийт
1	Äýäýððî ãð	3,157.8	1,850.0			4,251.2	220.0			9,479.0
2	Äýðýí			25,600.0					2,799.2	28,399.2
3	Äî äü-óãðààè			9,500.0	1,750.0	66.0				11,316.0
4	Öàääàí äýäýð				2,720.0					2,720.0
5	Ääýí æàððäèäí				3,600.0	1,902.2	6,307.3		2,500.0	14,309.5
6	Өндөршил				200.0	460.0			2,500.0	3,160.0
7	Äóðààí ãàéðàí			45,424.7	2,800.0		16,565.1	50,000.0		114,789.8
8	^a èçèéð	1,870.0			6,970.0			585.0		9,425.0
9	Öóèä				9,650.0					9,650.0
10	Ëóóñ				30,250.0	2,714.0				32,964.0
11	Äýäýððàí äàé				1,000.0	6,521.7				7,521.7
12	Ñàéðàí -Ï äî ï					12,189.5			3,130.0	15,319.5
13	Ýðäýí ýààèäé				4,500.0		160.0	600.0		5,260.0
14	Сайнцагаан									-
15	Адаацаг			64,000.0	300.0	124.0				64,424.0
16	Аймгийн БХС								27,457.0	27,457.0
	Аймгийн нийт дүн	5,027.8	1,850.0	144,524.7	63,740.0	28,228.6	23,252.4	51,185.0	38,386.2	356,194.7

Хавсралт № 2

Байгал хамгаалах сангийн орлогын бүрдүүлэлт 2016 он

	Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн нэр	Байгаль орчныг бохирдуулсны болон бусад хортой нөлөөлөл үзүүлсний төлбөрийн орлогын 50 хүртэл хувь;	Тусгай хамгаалалттай газар нутагт байгалийн аялал, жуулчлал эрхлэх эрхийн бичиг олгосны нэг удаагийн хураамжийн орлого;	Ан амьтны нөөц ашигласны төлбөрийн орлого	Бусад орлого / авлага /Өвс, шатахуун/	Нөхөн сэргээлтийн барьцаа хөрөнгө	Усны төлбөр	Санхүүжилт, ойжуулалт	Нийт
1	ᠠᠶᠡᠭᠡᠳᠡᠭᠡᠨ ᠠᠳ	1,687.5	2,100.0		8,508.0	124.0	554.0		12,973.50
2	ᠠᠶᠡᠳᠡᠭᠡᠨ			500.0	1,600.0	124.0			2,224.00
3	ᠠᠶᠡᠳᠡᠭᠡᠨ-ᠠᠳᠡᠳᠡᠭᠡᠨ			1,380.0	199.2				1,579.15
4	ᠠᠶᠡᠳᠡᠭᠡᠨ ᠠᠶᠡᠳᠡᠭᠡᠨ					400.0			400.00
5	ᠠᠶᠡᠳᠡᠭᠡᠨ ᠠᠳᠡᠳᠡᠭᠡᠨ			8,000.0	3,264.0	18,000.0	162.0		29,426.00
6	Өндөршил					4,435.0			4,435.00
7	ᠠᠳᠡᠳᠡᠭᠡᠨ ᠠᠳᠡᠳᠡᠭᠡᠨ			19,650.0		1,310.0	3,730.2	1,250.0	25,940.24
8	ᠠᠶᠡᠳᠡᠭᠡᠨ	805.0				500.0			1,305.00
9	ᠠᠳᠡᠳᠡᠭᠡᠨ					1,800.0			1,800.00
10	ᠠᠳᠡᠳᠡᠭᠡᠨ	190.0				500.0	444.0		1,134.00
11	ᠠᠶᠡᠳᠡᠭᠡᠨ ᠠᠳᠡᠳᠡᠭᠡᠨ				20,421.5				20,421.50
12	ᠠᠳᠡᠳᠡᠭᠡᠨ-ᠠᠳᠡᠳᠡᠭᠡᠨ				4,295.1				4,295.10
13	ᠠᠶᠡᠳᠡᠭᠡᠨ ᠠᠳᠡᠳᠡᠭᠡᠨ					500.0	60.0		560.00
14	Сайнцагаан								-
15	Адаацаг				3,119.7	300.0			3,419.70
16	Аймгийн БХС							15,000.0	15,000.00
	Аймгийн нийт дүн	2,682.5	2,100.0	29,530.0	41,407.5	27,993.0	4,950.2	16,250.0	124,913.2

Хавсралт:3

Дундговь аймгийн Байгаль хамгаалах сангийн гүйцэтгэл /2015 он/

᠎ᠠᠨ	ᠣᠡ ᠢᠶᠤᠳᠦ ᠋ᠠᠭᠡᠢ	Батлагдсан төлөвлөгөө	2015 онд олгогдсон санхүүжилт					2015 оны гүйцэтгэл	Зарцуулагдаагүй үлдэгдэл
			Эхний үлд	орлого	ОНО тодотголоор	Хандив. /Бусад /	Дүн		
		45,457.0	168,413.9	356,194.7	-		524,608.6	294,652.6	229,956.1
1	ᠠᠶᠡᠶᠤᠳᠦ᠋ᠠᠭ ᠠᠨ		1,518.3	9,479.0			10,997.6	8,651.7	2,345.9
2	ᠠᠶᠤᠳᠤᠶᠢ		14,549.5	28,399.2			42,948.7	10,465.3	32,483.3
3	ᠠᠶᠢ ᠠᠶᠤ-ᠥ᠋᠋ᠳᠠᠭᠡᠢ		6,912.6	11,316.0			18,228.6	4,134.8	14,093.8
4	ᠣᠠᠠᠠᠠᠶᠢ ᠠᠶᠡᠶᠤᠳᠦ		5,672.9	2,720.0			8,392.9	1,220.8	7,172.1
5	ᠠᠶᠢ ᠲᠠᠳᠠᠭᠡᠢ		30,654.5	14,309.5			44,964.1	33,978.0	10,986.1
6	Өндөршил		4,139.0	3,160.0			7,299.0	3,746.5	3,552.5
7	ᠠᠳᠠᠶᠢ ᠠᠶᠡᠳᠠᠶᠢ		5,034.1	114,789.8			119,823.9	81,185.5	38,638.4
8	ᠠ ᠡᠴᠡᠡᠳᠦ		17,577.2	9,425.00			27,002.2	4,094.8	22,907.5
9	ᠣᠣᠡᠠ		30,703.2	9,650.0			40,353.2	19,532.7	20,820.5
10	ᠡᠣᠣᠨ		5,211.0	32,964.0			38,175.00	19,863.6	18,311.5
11	ᠠᠶᠡᠶᠤᠳᠦ᠋ᠠᠶᠢ ᠠᠠᠡ		1,828.6	7,521.7			9,350.4	5,851.8	3,498.6
12	ᠨᠠᠡᠳᠠᠶᠢ -ᠢ ᠠᠶᠢ		3,271.8	15,319.5			18,591.2	14,749.5	3,841.8
13	ᠶᠳᠠᠶᠢ ᠶᠠᠳᠡᠡᠡ	18,000.00	22,752.4	5,260.0			28,012.4	16,366.3	11,646.1
14	Сайнцагаан		12,061.0				12,061.0	2,100.0	9,961.0
15	Адаацаг		6,527.4	6,442.4			70,951.4	41,255.0	29,696.4
16	Аймгийн ОНХС	27,457.0		27,457.0			27,457.0	2,745.6	600.00

Дундговь аймгийн Байгаль хамгаалах сангийн гүйцэтгэл /2016 он/

Дундговь аймгийн Аудитын газар |

Дундговь аймгийн Байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлсэн зардлын гүйцэтгэл /2015 он/

№	Сумын нэр	ᠠᠶᠡ ᠠᠭᠣᠳ - ᠣᠢ ᠠ᠋ᠣ	ᠠᠭᠣᠳᠤ	ᠠᠢ ᠠᠠᠤ - ᠣᠠᠣᠠᠠᠡ	ᠣᠠᠠᠠᠠᠢ - ᠠᠠᠠᠠᠠᠢ	ᠠᠠᠠᠢ - ᠠᠠᠠᠠᠠᠢ	ᠣᠨᠳᠣᠷ - шил	ᠠᠣᠠᠠᠠᠢ - ᠠᠠᠠᠠᠠᠢ	ᠠᠠᠠᠠᠠᠠᠢ - ᠠᠠᠠᠠᠠᠢ	ᠣᠣᠠᠠ	ᠡ᠋᠋᠋᠋	ᠠᠶᠡ ᠠᠭᠣᠳ - ᠣᠠᠢ ᠠᠠᠡ	ᠨᠠᠡ ᠣᠠᠢ - ᠢ ᠠᠢ ᠢ	ᠤᠳᠠᠶᠢ ᠤ - ᠠᠠᠡᠠᠡ	Адаацаг	Сайн- цагаан	Дүн	Хувь
1	Нохой устгал / Өндөршил- пайзжуулах- 290.0 /	367.0	1,660.4	532.0	190.0	388.5	875.2	747.5					360.0	1,246.4	255.0		6,622.0	2.5
2	Чацаргана модны үнэ. Суулгац		2,546.7	675.0	8.7				1,689.3						2,400.0		7,319.7	2.7
3	Өвс тэжээл	2,522.8				90.0							9,816.5		9,000.0		21,429.3	8.0
4	ОНТОрлого / Ангийн орлогоос/ Дэлгэрцогт чулууны орлогоос	200.0													20,000.0		20,200.0	7.6
5	Нарны толь														4,800.0		4,800.0	1.8
6	Барьцаа хөрөнгийн буцаалт									19,532.7	18,000.0			1,750.0			39,282.7	14.7
7	Шатахууны үнэ	4,644.6	733.0	2,082.8		6,707.6		8,898.8	250.0		526.0	431.6		5,166.7			29,441.1	11.0
8	Мод усалгаа, бусад ажлын хөлс	450.0		845.0		1,500.0		5,354.9			500.0			1,183.5			9,833.4	3.7
9	Материалын үнэ / Худгийн кабел утас, авто машины сэлбэгийн үнэ/. Усны емкос, ногоон зурвас байгуулах Эрдэнэдалай	370.8	2,449.2		50.0		130.0	8,116.5	610.0		764.7	32.0		6,264.7	4,800.0		23,587.9	8.8
10	Жонш, усны шинжилгээ				91.5						72.9						164.4	0.1

11	Байгаль хамгаалах сурталчилгааны самбар, замын тэмдэг, , Мэдээлэл сургалт сурталчилгаа арга хэмжээ, БХсарын аян нээлттэй хаалганы өдөр		121.5		868.0							100.0				1,089.5	0.4
12	Худгийн гэрлийн мөнгө, /Цэвэрлэх байгууламж цахилгааны мөнгө Гурвансайхан /	40.5	437.0				1,044.8									1,522.3	0.6
13	Цэцгийн ваар											150.0			2,100.0	2,250.0	0.8
14	БОУБ-ын хувцас													755.0		755.0	0.3
15	Хогийн цэг шуух, ачих		800.0			241.3	16,000.0				5,388.3	4,323.0				26,752.6	10.0
16	Зураг төсвийн үнэ / Дэрэн Төлбөрийн акт / Газар нутгийн тусгай хамгаалтанд авах /Өлзийт		1,717.6		72.0			482.5								2,272.1	0.9
17	Янгир хамгаалах							300.0								300.0	0.1
18	Байгалын баялаг нөхөн сэргээх/ Будгийн эх хаших				1,250.0	2,500.0		763.0								4,513.0	1.7
19	Ойжуулалт						37,992.0									37,992.0	14.2
21	Ангийн отгийн үйл ажиллагаанд						3,031.0									3,031.0	1.1

22	Цэцэрлэгт хүрээлэн, гэрэлтүүлэг					1,116.9												1,116.9	0.4
23	Барьцаа хөрөнгө зарцуулсан					17,150.0												17,150.0	6.4
24	Бусад зардал	56.0			12.6	5,703.0												5,771.6	2.2
	Дүн	8,651.7	10,465.4	4,134.8	1,220.8	33,978.0	3,746.5	81,185.5	4,094.8	19,532.7	19,863.6	5,851.9	14,749.5	15,611.3	42,010.0	2,100.0		267,196.5	100.0
	Хувь	3.2	3.9	1.5	0.5	12.7	1.4	30.4	1.5	7.3	7.4	2.2	5.5	5.8	15.7	0.8		100.0	